

En multisystemisk tilnærming til ufrivillig skolefravær finnes allerede

Kari Eiring
karieir@afk.no

Oppfølgingstjenesten har jobbet med å forebygge utenforskap i hele 30 år.

Kari Eiring (foto: Pauline Kurseth)

I Psykologtidsskriftets juliutgave etterspør psykolog Andrine Bruland (2024) et system som er skreddersydd for ungdom som strever med ufrivillig skolefravær etter ungdomsskolen. Dette er viktig problematikk. Det er også derfor det siden 1994 har eksistert en landsdekkende, offentlig tjeneste som jobber spesifikt med nettopp denne gruppa.

Jeg snakker da selvfølgelig om Oppfølgingstjenesten (OT), som jobber med ungdommer i aldersgruppen 15–24. Hovedmålet er å veilede inn i meningsfull og kompetansehevende aktivitet. At en privatpraktiserende psykolog med erfaring fra multisystemisk terapi (MST) ikke har hørt om oss, er kanskje et signal om at vi er for lite synlige. Jeg vil derfor fortelle om OT og hvordan vi jobber for å forebygge utenforskap.

Oversikten finnes

Bruland savner en helhetlig statistikk over ufrivillig skolefravær. Å føre statistikk på denne typen fravær spesifikt kan nok være utfordrende. Andel ungdommer utenfor videregående opplæring, derimot, finnes det oversikt over. Ifølge Utdanningsdirektoratet (Udir) skrev rundt 6800 ungdommer seg ut av videregående skole i 2023 (Utdanningsdirektoratet, u.å. a). Dette utgjorde snaut 3,6 % av den totale elevmassen som for skoleåret 2022–2023 var rundt 188 000 elever. Antall ungdommer registrert hos OT var per juni 2024 nærmere 15 500. Tallene gjenspeiler både de helt uten tilknytning

til skoleverket, og de vi jobber forebyggende med på de forskjellige skolene (Utdanningsdirektoratet, u.å. b).

Kronikkforfatter undrer seg om økningen hun opplever av ungdom som synes det er vanskelig å gå på skolen, gjenspeiler en reell økning i samfunnet. Om Bruland her refererer til elever som sliter med å møte til timen, eller ungdom som har droppet ut eller aldri begynt på videregående, er vanskelig å vite. Dersom det gjelder sistnevnte gruppe, viser Utdanningsspeilet fra 2022 tvert imot at stadig færre unge står på utsiden av videregående opplæring (Utdanningsdirektoratet, 2022). Det har heller aldri vært flere som fullfører og består videregående enn nå (Utdanningsdirektoratet, 2023).

Oppfølging av ungdommene

Økning eller ei: Å fullføre videregående skole med studiekompetanse eller fagbrev er et godt utgangspunkt for å lykkes videre i livet. Det åpner dører inn til arbeid eller videre studier, i tillegg til å være en viktig del av den sosiale og uformelle opplæringen man bør ha med i ryggsekken som ung voksen. Derfor utgjør ungdom utenfor videregående opplæring OTs hovedmålgruppe. For å forhindre utenforskap jobber vi med å veilede denne gruppa til alternative skoleløp, læra, arbeid eller andre kompetansehevende tiltak.

Av og til nytter det ikke med tilrettelegging innenfor ordinær videregående opplæring

Ettersom overganger kan være utfordrende, har vi OT-koordinatorer som jobber spesifikt med sårbare barn i overgangen mellom grunnskole og videregående. I tillegg er vi fysisk til stede på videregående skoler. Her jobber vi sammen med et tverrfaglig team, ofte bestående av blant annet rådgivere, helsesykepleiere, miljøarbeidere, PP-tjenesten og NAV-representanter som jobber med å finne løsninger for elever som risikerer å falle fra. Målet er å sikre en god skolehverdag, samt påse at elevene har faglig utbytte. Oppfølgingen kan innebære faste samtaler, følge til og fra timer, sikre en fast plass i klasserommet, eller søknad om helsehjelp eller økonomisk støtte. Det inviteres også ofte til samtaler med elev og foresatte for å sammen drøfte hvordan skolen kan bli et sted for mestring.

Skolen er ikke for alle

Av og til nytter det ikke med tilrettelegging innenfor ordinær videregående opplæring. I tilfeller hvor det kan bli aktuelt for eleven å skrive seg ut av skolen, inviteres OT-koordinatoren til et avklaringsmøte med ungdommen for å presentere tjenesten og alternativene som er tilgjengelige utenfor skolen.

Noe av årsaken til at det ikke finnes en helhetlig oversikt over alternativer til skole, er nok den store variasjonen av tilbud i de forskjellige regionene. OT-koordinatorer har unik kjennskap til lokale tilbud og de fleste alternativer som kan lede til formell kompetanse. Vi er i tett dialog med tiltaksarrangører og forskjellige opplæringsarenaer, og har derfor mulighet til å veilede ungdom til alternativer som kanskje passer dem bedre enn ordinær skolegang.

Når det er sagt: Selv om vi verdsetter tilbudene vi allerede har, ser vi behovet for flere og mer systematiske alternativer. Flere praksisrettede tiltak som kan speile de mangfoldige behovene og interessene denne gruppen har, ville styrket tilbudet til ungdommen.

Brannslukking

For de elevene som ville ha trengt den tydelige ledelsen Bruland etterspør, kan noe av utfordringen ligge i rammene skolens ansatte jobber innenfor, samt utgangspunktet ungdommene starter i videregående opplæring med. Uønsket utvikling er sjelden noe som oppstår akutt, på samme måte som risikoen for frafall sjelden inntreffer dagen eleven begynner på videregående. Det er en kompleks og variert problematikk som kan innebære alt fra lese- og skrivevansker, motivasjonsmangel, feilvalg, mental uhelse og ulike livsbelastninger. Min erfaring er at en del av arbeidet OT og skolens tverrfaglige team møter i sin hverdag, bærer preg av brannslukking heller enn veiledning som skal bidra til robust utvikling. Jeg mistenker at den gode intensjonen kommer for sent, og at kjernen til problemet ofte ligger lenger bak i tid.

Ingen koordinator-psykolog

Bruland poengterer at systemet drukner i byråkrati, ventelister og utilgjengelig hjelp. Det er vanskelig å være uenig i dette. Men svaret ligger ikke i koordinator-psykologen hun ønsker seg. Det trengs tilgjengelige tiltak og tidlig innsats for ungdommene som står i fare for å falle fra. De solide og mer holistiske tilbudene (som MST) utgjør en stor og viktig forskjell, og tydeliggjør effekten av å være tett på. Politikerne har makt til å endre strukturene i blant annet helsevesenet, slik at flere får tilgang til tett og riktig helseoppfølging på et tidligere tidspunkt. De kan også få på plass flere robuste alternativ til ordinær skole som muliggjør at alle ungdommene våre kan spilles gode.

Men systemet og koordinatoren Bruland ønsker seg, eksisterer i beste velgående allerede. Vi, og de utallige tjenestene vi samarbeider med, holder skuta på så stø kurs som sjøen tillater, samtidig som vi ønsker alt av engasjement og forslag til forbedring velkommen. Jeg håper Bruland får anledning til å samarbeide med sin lokale OT i nær fremtid, slik at hun kan oppleve tjenesten som utgjør nettopp det systemet hun savner.

Merknad. Ingen oppgitte interessekonflikter